* R E - 3 2 2 6 / 1 0 0 *

RE-3226

M. A. (Part - II) Examination

April / May – 2010

Sanskrit (Principal) : Paper - VII

(Dharmashastra)

(१) व्यवहारमयूखः – नीलकण्ठकृतः।

(२) वीरमित्रोदये व्यवहारप्रकाशे जीमूतवाहनमत निरसनम् – मित्रमिश्रकृतः।

(३) मनुस्मृतिः – अध्याय – ९।

Time : 3 Hours] [Total Marks : **70/100**

સૂચના/Instructions :

(1)

નીચે દર્શાવેલ ☛ નિશાનીવાળી વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી. **Fillup strictly the details of ☛ signs on your answer book.**	Seat No. :
Name of the Examination : ☛ **M. A. (Part - 2)**	
Name of the Subject : ☛ **Sanskrit (Prin.) - 7**	
☛ Subject Code No. : **3 2 2 6** ☛ Section No. (1, 2,.....) : **Nil**	Student's Signature

(૨) રેગ્યુલર વિદ્યાર્થી માટે કુલ ગુણ ૭૦ છે. અને એક્સટર્નલ વિદ્યાર્થી માટે કુલ ગુણ ૧૦૦ છે.

(2) Total marks **70** for regular students and **100** for external students.

૧ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** પરિચ્છેદોનું સ્પષ્ટીકરણ કરો : ૧૪

1 Explain any **two** of the following passages : **14**

(१) विप्रतिपद्यमाननरान्तरगताज्ञाताधर्मज्ञापनाकूलो व्यापारो व्यवहारः। वादिप्रतिवादिकर्तृकः संभवद्भोगसाक्षिप्रमाणको विरोधिकोटिव्यवस्थापनानुकूलो वा व्यापारः सः। संप्रति प्रत्युत्तरे तु व्यवहारपदप्रयोगो भाक्त इति मदनरत्ने। वादवितण्डादिव्यावृत्त्यर्थमुत्तरदलम्।

(२) तत्र बृहस्तपतिः– राजलेख्यं स्थानकृतं स्वहस्तलिखितं तथा। लेख्यं तु त्रिविधं प्रोक्तं भिन्नं तद्बहुधा पुनः॥ इति॥ यत्तु वसिष्ठेन लौकिकं राजकीयं च लेख्यं विद्याद्विलक्षणम्। इति द्वैविध्यमुक्तं तत् स्थानकृतस्वहस्तलिखितयोर्भेदमाश्रित्य। लौकिकं जानपदमितिपर्यायौ, राजकीयं जानपदं लिखितं द्विविधं स्मृतम्' इति संग्रहकारोक्तेः।

(३) न चेदं पितामहमरणस्यैव स्वत्वोत्पत्तिहेतुत्वं गमयति न पुत्रोत्पत्तेः। मरणकालेऽनुत्पन्ने पौत्रे तदभावप्रसंगात्। वस्तुतस्तु पितामहपदमविवक्षितमन्यथा प्रपितामहाद्युपात्ते सदृशस्वाम्याभावप्रसक्तेः। अनुवाद्य विशेषणत्वाच्च। यत्तु देवलः–पितर्युपरते पुत्रा विभजेयुर्धनं पितुः। अस्वाम्यं हि भवेदेषां निर्दोषे पितरि स्थिते॥ इति।

(४) मनुः– मातापिता वा दद्यातां यमद्भिः पुत्रमापदि। सदृशं प्रीतिसंयुक्तं स ज्ञेयो दत्रिमः सुतः॥ वाशब्दन्मात्रभावे पितैव दद्यात्, पित्रभावे मातैवोभयसत्त्वे तूभावपीति मदनः। आवदग्रहणादनापदि न देयः। अयं निषेधो दातुरेव पुरुषार्थो न क्रत्वर्थ इति विज्ञानेश्वरः। तन्न, अस्य वाक्याददृष्टार्थतयाक्रत्वर्थत्वावगमात्।

૨ ધર્મશાસ્ત્રના ક્ષેત્રમાં વ્યવહારમયૂખ અને વીરમિત્રોદયના પ્રદાનની ચર્ચા કરો. ૧૪

2 Discuss the contribution of व्यवहारमयूख and वीरमित्रोदय in the field of धर्मशास्त्र. 14

અથવા / OR

૨ વ્યવહારમયૂખ અનુસાર દિવ્યપ્રમાણ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો. ૧૪

2 Explain about 'दिव्यप्रमाण' according to व्यवहारमयूख in detail. 14

૩ વ્યવહારમયૂખ અનુસાર साक्षिणः વિશે વિગતે ચર્ચા કરો. ૧૪

3 Discuss on 'साक्षिणः' according to व्यवहारमयूख। in detail. 14

અથવા / OR

૩ વ્યવહારમયૂખ અનુસાર સ્ત્રીધન અંગેના વિચારો સ્પષ્ટ કરો. ૧૪

3 Explain the thought of 'स्त्रीधन' according to व्यवहारमयूख. 14

૪ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ **એક** પરિચ્છેદનું સ્પષ્ટીકરણ કરો. ૬

4 (a) Explain any **one** of the following passages : 6

(१) यत्तु जीमूतवाहनेन तदनुयायिना व्यवहारतत्त्वकृता च दीयत इति व्युत्पत्त्या दायशब्दो ददातिप्रयोगश्च गौणः (१)। मृतप्रव्रजितादिस्वत्व–निवृत्तिपूर्वकपरस्वत्वोत्पत्तिरूपफलसाम्यात्। न तु मृतादीनां तत्र त्यागोऽस्ति ततश्च पूर्वद्रव्यस्वामिसम्बन्धाधीनं तत्स्वाम्योपरमे यत्र द्रव्येऽन्य स्वत्व तत्र निरूढो दायशब्द इत्युक्तम्।

(२) किञ्च यदि स्वत्वं लौकिकं स्यात्तर्हि तदुपायानामपि लौकिकत्वात् स्वामी रिक्थक्रयसंविभागपरिग्रहाधिगमेषु ब्राह्मणस्वाधिकं लब्धं क्षत्रियस्य विजितं निर्विष्टं वैश्यशूद्रयोः। इति गौतमवचनं व्यर्थमेव स्यादनुवादमात्रत्वात्।

(બ) ગમે તે **એક** પર નોંધ લખો : ૮

(b) Write note on any **one** : 8

(૧) सप्रतिबन्ध दायः।

(૨) शास्त्रैकसमधिगम्यं स्वत्वम्।

૫ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** શ્લોકો સાનુવાદ સમજાવો : ૮

5 (a) Explain with translation any **two** of the following verses : 8

(૧) कालेऽदातापितावाच्यो वाच्यश्चानुपयन्पतिः।
मृते भर्तरि पुत्रस्तु वाच्यो मातुररक्षिता॥९.४॥मनु.॥

(૨) पानं दुर्जनसंसर्गः पत्या च विरहोऽटनम्।
स्वप्नोऽन्यगेहेवासश्च नारीणां दूषणानि षट् ॥९.१३॥ मनु.॥

(૩) पुत्रेण लोकान् जयति पौत्रेणानन्त्यमश्नुते।
अथ पुत्रस्य पौत्रेण व्रध्नस्याप्नोति विष्टपम् ॥९.१३६॥मनु.॥

(૪) अनन्तरः सापिण्डाद्यास्तस्य तस्य धनं भवेत्।
अत ऊर्ध्वं सकुलयः स्यादाचार्यः शिष्य एव वा ॥९.१८६॥मनु.॥

(બ) ગમે તે **એક** પર નોંધ લખો : ૬

(b) Write note on any **one** : 6

(૧) सनातना स्त्रीधर्माः।

(૨) नियोगार्थम्।